

FRÅN UTSATT TILL UTMÄRKT OMRÅDE

BORTOM EKONOMISKA FRIZONER

REDAKTÖR ANDREAS BERGH

FORES

**Från utsatt till utmärkt område
— bortom ekonomiska frizoner**
Redaktör: Andreas Bergh

FORES 2012, 1:a upplagan

Adress. FORES, Bellmansgatan 10, 118 20 Stockholm.

Telefon. 08-452 26 60

Kontakt. brev@fores.se

Webbsida. www.fores.se

Form och sättning. Kalle Magnusson

Papper. Scandia 2000 (omslag), Edixion Offset (inlaga)

Tryck. Sjuhäradsbygdens Tryckeri AB, Borås 2012

ISBN. 978-91-979505-4-1

Upphovsrätt och spridning. Verket är fritt att sprida med vissa rättigheter förbehållna.

FORES vill ha största möjliga spridning av de publikationer vi ger ut. Därför kan publikationerna utan kostnad laddas ner via www.fores.se. Vår hantering av upphovsrätt utgår från Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 3.0 Unported License (läs mer på www.creativecommons.se). Det innebär i korthet att det är tillåtet att dela, det vill säga att kopiera, distribuera och sända verket, på villkor att författaren anges, ändamålet är icke kommersiellt och verket inte förändras, bearbetas eller byggs vidare på.

Innehåll

Förord. En negativ symbol som kan vändas till något positivt. Andreas Bergh och Martin Ådahl.
— sida 09

Inledning & sammanfattning. Karin Zelano.
— sida 13

Kapitel 1. Nystartszoner – den ekonomiska synvinkeln. Yves Zenou.
— sida 25

Kapitel 2. Ytterligare zonplanering – rätt medicin för miljonprogrammets tillfrisknande?
Jerker Söderlind.
— sida 39

Kapitel 3. Från miljonprojekt, till miljonproblem, till miljonmöjlighet. Evelina Wahlqvist.
— sida 65

Kapitel 4. Integrationspolitiska aspekter på förslaget om nystartszoner. Andreas Johansson Heinö.
— sida 85

Kapitel 5. Kan nystartszoner motverka utanförskap?
Eskil Wadensjö.
— sida 99

Kapitel 6. Frizoner i Sverige? Antoinette Hetzler.
— sida 111

Kapitel 7. Långsiktiga politiska problem med ekonomiska frizoner. Peter Santesson.
— sida 131

Kapitel 8. Istället för nystartszoner. Andreas Bergh.
— sida 145

Litteratur
— sida 193

Kapitel 8. Istället för nystartszoner

Andreas Bergh disputerade i nationalekonomi 2003 vid Lunds universitet, och arbetar numera som docent på nationalekonomiska institutionen i Lund och som välfärdsforskare vid Institutet för näringslivsforskning i Stockholm. Sedan 2012 sitter Andreas Bergh i FORES styrelse.

Detta projekt startade förutsättningslöst, utan något givet svar på frågan huruvida nystartszoner är en bra eller dålig idé. Samtliga kapitelförfattare gavs fria tyglar att forma sin egen åsikt, med regeringens utredningsdirektiv till *Dir. 2011:18 Utredning om nystartszoner i stadsdelar med utbredd utanförskap* som tänkbar inspiration. Vi bemödade oss också om att söka författare som kunde belysa frågan från vitt skilda fält och utgångspunkter.

Trots den fria ansatsen, pekar många texter i denna antologi i samma riktning. Yves Zenous genomgång av forskningen kring erfarenheter från framför allt Frankrike och USA, visar att det förmodligen är fullt möjligt att med skattelättnader och andra former av stöd flytta jobb till fattiga områden. Det är dock osäkert om effekten består på lång sikt, svårt att veta hur mycket av effekten som är ren omflyttning och hur mycket som är nya jobb som annars inte skulle uppstått. Som Zenou konstaterar kan nystartszoner således vara ett sätt att uppmuntra personer att stanna kvar där de bor.

Bland övriga skribenter, är entusiasmen för ekonomiska frizoner tämligen begränsad. Intressant nog problematiserar flera just den effekt som Zenou beskriver: Varför är det viktigt att personer uppmuntras att jobba just där de bor?

I bidragen från Söderlind, Wadensjö med flera är utgångspunkten snarare att när individer har problem, är det individer som bör hjälpas. Det faktum att många individer med snarlika problem – främst arbetslöshet – bor i samma område, betyder inte nödvändigtvis att området som sådant är

problematiskt. Ej heller betyder det att problemet bäst avhjälpes genom arbetstillfällen i just området där de bor. Flera skribenter har pekat på det faktum att områden som betraktas som problemfria eller till och med framgångsrika, knappast karakteriseras av att människor arbetar nära sin bostad. De präglas inte ens nödvändigtvis av att det finns många arbetstillfällen i området. De kännetecknas däremot av att de som bor där har jobb eller försörjning – någonstans.

Problemet för de boende i utsatta områden således inte att de saknar jobb i sitt närområde. Problemet är att de saknar jobb överhuvudtaget.

Ett annat problem som beskrivs i flera kapitler är stämplingseffekten: När problematiska områden ges formell status som problemområden, förstärks bilden av dessa områden som problematiska. Detta är naturligtvis inget unikt för just segregationsdebatten: Liknande effekter kan uppstå exempelvis vid åtgärder för ökad jämställdhet, insatser för barn med läs- och skrivsvårigheter eller språkkurser riktade mot invandrare. Stämplingen är inte nödvändigtvis ett tillräckligt skäl för att avstå från specialinsatser, men det är en faktor som bör tas med i beräkningen.

I frågan om nystartszoner bör dock beaktas att flera av orsakerna till de problem som förslaget är tänkt att lösa inte är geografiskt avgränsade till vissa stadsdelar eller bostadsområden. Problemen på den svenska arbetsmarknaden är generella, inte begränsade till vissa områden. Andreas Johansson Heinö ställer en i sammanhanget berättigad fråga:

Om bristerna finns på systemnivå, varför ska inte samma åtgärder vidtas över hela landet?

Ett tänkbart svar på den frågan är naturligtvis att det av en rad skäl (politiska, strategiska, praktiska) är lättare att implementera långtgående åtgärder, som undantag i särskilt problematiska områden, än det är att genomföra långtgående radikala systemförändringar. Om det inte går att åtgärda systemet, är det inte bättre att göra åtminstone något? Kanske är den geografiska avgränsningen det i dagsläget enda politiskt möjliga? Kanske är införandet av nystartszoner bättre än att inte göra något alls?

Så kan det naturligtvis vara. Undantagsregler och särlösningar kan till och med vara ett sätt att bana vägen för mer genomgripande förändringar på längre sikt. Men då är det viktigt att de särregler som införs verkligen är små steg åt rätt håll. Risken är annars att särlösningarna genom att mildra problemen där de syns som tydligast minskar sannolikheten för att angelägna systemförändringar genomförs. Om målet är en arbetsmarknad med hög rörlighet, fri från diskriminering och utan strukturella problem för outsiders såsom utlandsfödda och ungdomar, är det svårt att se geografiska särregler som de första stegen i rätt riktning.

Det vore på det hela taget olyckligt om premissen för diskussionen är att alternativet till nystartszoner är att inte göra något alls. Därför krävs en diskussion om vad som kan göras istället. Vilka generella åtgärder vore bättre lämpade att lösa de problem som individer i utsatta områden har? Debatten om vilka åtgärder som borde vidtas på

systemnivå kan ses som en kamp mellan tre olika diagnoser av problemet: Bristande utbildning, bristande marknadsmekanismer, och diskriminering med inslag av främlingsfientlighet och rasism.

Problemen med segregation och utsatthet: Tre tänkbara diagnoser

I stora drag finns tre olika idéer om vad som är grunden till problemen med segregation och utsatthet: Bristande utbildning, bristande marknadsmekanismer samt rasism/diskriminering.

Om bristande utbildning är huvudproblemet är olika utbildningsåtgärder den lämpliga åtgärden. Det kan röra sig om att bättre översätta utländska examina och kunskaper till svenska förhållanden, förbättrad svenskundervisning eller ökade möjligheter för omskolning, vidareutbildning och arbetsmarknadsutbildning. En annan åtgärd kan såklart vara kvalitetsförbättringar inom grundskola, gymnasieskola och högre utbildning.

De som pekar på bristande marknadsmekanismer som den huvudsakliga boven i dramat menar att arbetsmarknaden hämmas av regleringar och skatter och att effektiva åtgärder därför är avregleringar och skattesänkningar. I praktiken innebär förslagen ofta sänkta inkomstskatter och arbetsgivaravgifter, samt liberalare regler för anställningar och uppsägningar. Även förslag kring regelverket för a-kassa och försörjningsstöd förekommer i debatten, liksom kollektivavtalens ställning när det gäller ingångslöner och regelverk kring företagande i allmänhet.

Den tredje diagnosen menar att segregationsproblem till stora delar beror på diskriminering av utlandsfödda och andra generationens invandrare. Effektiva åtgärder är således de som bekämpar rasism och främlingsfientlighet och sådana gör det svårare att för arbetsgivare att diskriminera på basis av ursprungsland eller etnicitet vid anställningar.

Det är ingen överdrift att påstå att debattvägorna stundom har gått mycket höga mellan företrädare för dessa tre perspektiv på problemet. Ett genomgående drag är att alla sidor kan utmåla åtminstone några av de åtgärder som förordas av de andra två som antingen verkningslösa eller som effektiva endast till priset av kostsamma bieffekter.

Kanske kan sänkta ingångslöner göra att ytterligare någon får jobb, men det sker till priset av låg levnadsstandard, ökade inkomstklyftor och således ökad utsatthet i samhället.

Kanske kan ytterligare utbildningssatsningar mildra problemen en smula, men de är dyra, gör folk mindre benägna att ta erbjudna jobb och kan i värsta fall förvärra problemen för redan skoltrötta ungdomar.

Kanske förekommer viss diskriminering av utlandsfödda idag, men åtgärder som positiv särbehandling riskerar att slå tillbaks och göra problemen med rasism och främlingsfientlighet ännu värre.

Oavsett hur vettiga invändningarna ovan än kan låta finns en hel del forskning som talar för att samtliga tre diagnoser är relevanta i Sveriges fall. En följd av detta är att även om en typ av problem skulle avhjälpas helt, blir resultatet magert om de andra två diagnoserna lämnas obehandlade. Därmed blir det lätt att utmåla varje enskild åtgärd som verkningslös när den genomförs isolerat.

Ett framgångsrikt bekämpande av problemen bör därför innehålla förändringar som är grundade i samtliga tre problemdiagnoser: En kombination av utbildningssatsningar, arbetsmarknadsliberaliseringar och åtgärder mot främlingsfientlighet och diskriminering har, när dessa genomförs vid samma tillfälle, större utsikter att lyckas än vad enstaka av dessa åtgärder har om de genomförs isolerat. Tabell 8.1 sammanfattar resonemanget.

Tabell 8.1. Tre diagnoser och tre typer av lösningar

Diagnos	Korrekt diagnos?	Tänkbara politiska åtgärder	Kostnad och biverkningar att beakta
Bristande marknads-mekanismer	Delvis	Avregleringar, skattesänkningar, minskad facklig makt	Ökad inkomstspridning, minskad trygghet för s.k. insiders, eventuellt minskade skatteintäkter.
Utbildnings-brister	Delvis	Arbetsmarknads-utbildningar, högskolesatsningar, längre grund och gymnasieskola, SFI	Sannolikt ökade utgifter, risk för skoltrötthet
Rasism och diskri-minering	Delvis	Utbildning, kontaktskapande	Risk för backlash

Bristande marknadsmekanismer

Ett sätt att närma sig problemen på arbetsmarknaden är att betrakta den som vilken marknad som helst och analysera den med hjälp av utbud och efterfrågan. Om de arbetslösa inte har några andra sätt att försörja sig än genom lönearbete kommer de arbetslösa att konkurrera ner lönerna tills utbudet av arbetskraft motsvarar efterfrågan. På en sådan marknad finns strikt sett ingen ofrivillig arbetslöshet. Däremot är det troligt att lönerna i yrken med låg efterfrågan och stort arbetskraftsutbud kommer att bli väldigt låga och att arbetsgivarna får väldigt mycket makt gentemot arbetstagarna.

Det förtjänar att poängteras att i denna situation skapar skatter (oavsett om det är inkomstskatter eller arbetsgivaravgifter) inte någon arbetslöshet, eftersom arbetsgivarna kan vältra över hela skatten på löntagarna. När dessa inte har något alternativ till att jobba måste de acceptera att lönerna faller när skatten införs.

Lärdomarna från denna enkla modell av arbetsmarknaden är emellertid begränsade. I en välfärdsstat som den svenska finns en rad olika stödssystem och transfereringar, kringgärdade av regler som om den uppfylls skapar en alternativ försörjning för de som saknar inkomst. Dessutom finansieras välfärdsstaten med skatter på arbete, både arbetsgivaravgifter och inkomstskatter, vilka tillsammans skapar en kil mellan vad arbetsgivaren betalar och den som utför tjänsten får behålla. Kombinationen av skatter och transfereringar riskerar skapa betydande arbetslöshet jämfört med hur det skulle

vara på en oreglerad arbetsmarknad. Däremot kan välfärdsstaten göra att inkomstfördelningen i samhället blir betydligt jämnare, eftersom det är de sämst betalda jobben som inte längre är lönsamma för varken arbetsgivare eller arbetstagare. I bästa fall används skatteintäkterna på ett sätt som höjer produktiviteten hos arbetskraften, vilket gör fler anställningar lönsamma trots höga skatteklar.

Transfereringar kan också vara smart utformade så att de inte hämmar arbetsutbudet. Generösa bidrag som tillfaller alla som inte arbetar oavsett skäl påverkar naturligtvis arbetsutbudet mer negativt än socialförsäkringar som försäkrar arbetsinkomsten mot temporära bortfall. Den senare konstruktionen kan i själva verket uppmuntra etablering på arbetsmarknaden genom konstruktionen att försäkringen endast gäller de som arbetat och haft en arbetsinkomst tillräckligt länge.

I de nordiska välfärdsstaterna är en sådan arbetsmotiverande utformning av transfereringarna vanlig. Dessutom används en betydande del av de offentliga utgifterna till exempelvis barnomsorg, som underlättar för båda vuxna i ett hushåll att förvärvsarbeta. Det är därför föga förvånande att empiriska studier av sambanden på landsnivå mellan skatter på arbete, transfereringar och arbetslöshet eller sysselsättning ofta finner att de nordiska länderna avviker från mönstret där högre skatter och ersättningar samvarierar med lägre sysselsättning. De nordiska länderna tycks bättre än många andra länder kunna kombinera höga skatter,

generösa transfereringar och hög sysselsättning.¹ Berger och Heylen (2001) förklarar det svagare sambandet i de nordiska länderna med att höga skatter gör mindre skada på sysselsättningen i länder som har en högre andel produktiva offentliga utgifter.

Det är naturligtvis utmärkt att Sverige hör till de länder som framgångsrikt har kombinerat generös välfärd med hög sysselsättning. Det betyder dock inte att vanliga lärdomar om incitamentens betydelse kan ignoreras. Även inom Sverige finns exempelvis bevis för att en mer generös arbetslöshetsersättning är förknippad med längre arbetslöshetsperioder. En välgjord studie på svenska data är Carling et al. (2001), som analyserar effekten av den sänkning av ersättningen från 80 till 75 procent i a-kassan som gjordes 1 januari 1996. Trots att sänkningen bara var fem procentenheter ökade utflödet från arbetslöshet till jobb med 10 procent.²

Försörjningsstödet

Alla transfereringar i Sverige är dock inte av det sysselsättningsfrämjande slaget och alla offentliga utgifter är inte självklart produktiva. I debatten om segregerade och utsatta områden är utformningen av försörjningsstödet omdiskuterad (i dagligt tal används fortfarande termen kallas socialbidrag,

1. Se exempelvis Bassani och Duval (2009), Daveri och Tabellini (2000), Berger och Heylen (2001) samt Berger och Everaert (2010).

2. Se även Holmlund (1998), Fredriksson och Holmlund (2006), Uusitalo och Verho (2010).

Tabell 8.2. Andel med ekonomiskt bistånd i olika kategorier, 2007-2008.⁴

18–24 år	9%	Född i Sverige	3%
25–40 år	5%	Född i västvärlden	7%
41–64 år	4%	Född i övriga länder	23%
Hushåll i området Herrgården, Rosengård, Malmö	66%	Hushåll i området Apelgården, Rosengård, Malmö	3%

trots att detta namn försvann 1998).³ Skälet är att övriga socialförsäkringar bygger på att mottagaren uppfyller arbetsvillkor för att få inkomstrelaterad ersättning i procent av lönen, och att detta är sällan förekommande i utsatta områden. Som framgår av tabell 3 är försörjningsstöd betydligt vanligare bland unga, invandrare och helt dominerande i vissa bostadsområden.

I en läsvärd bilaga till *Långtidsutredningen 2011* beskriver Mörk (2011) försörjningsstödet och hur det påverkar människors möjligheter och drivkrafter att komma i arbete. Mörk konstaterar att försörjningsstödet skiljer sig från de flesta övriga transfereringar på ett antal väsentliga punkter:

- Ansvar för försörjningsstödet ligger på primärkommunerna, inte på staten.

3. Ekonomiskt bistånd är beteckningen på all ekonomisk hjälp enligt Socialtjänstlagen. Denna består av försörjningsstödet som är en ersättning för att täcka den dagliga försörjningen och tillfälligt stöd för oregelbundna utgifter.

4. Mörk (2011), Områdesfakta, Malmö stad. Siffrorna för Malmö är från 2007.

- Försörjningsstödet är behovsprövat och kräver att krävs att mottagaren inte har exempelvis sparande eller ägodelar som kan säljas (till skillnad från socialförsäkringarna som är utformade som rättigheter).
- Försörjningsstödet beviljas på hushållsnivå, inte till individen (till skillnad från skatter och de flesta övriga transfereringar).

Försörjningsstödet konstruktion försvagar kraftigt de ekonomiska incitamenten till arbete. Bidragets avtrappning mot alla arbetsinkomster fungerar i praktiken som en hundraprocentig marginalskatt på alla arbetsinsatser inom hushållet, något som ofta kallas fattigdomsfälla. Länge innebar en strikt tolkning av reglerna exempelvis att hushållets försörjningsstöd minskades krona för krona även mot barnens inkomst från sommarjobb och extraarbete. 2007 ändrades detta så att barn och skolungdomar får lov att tjäna upp till ett halvt basbelopp utan att stödet minskar. Då hade det tidigare på denna och andra punkter i försörjningsstödet tillämpning utvecklats en praxis som var mindre strikt än vad reglerna faktiskt föreskrev.⁵ Det faktum att en sådan praxis utvecklas kan naturligtvis tolkas som att reglerna av både medborgare och gatunivåbyråkrater tidvis uppfattats som orimligt strikta.

5. Förutom avtrappningen vid sommarjobb gäller detta också kravet på att sälja samtliga realiserbara tillgångar för att kunna få stöd, något som i praktiken brukar krävas först efter en tid.

Den hundra procentiga marginaleffekten är en följd av att försörjningsstödet är tänkt att vara ett yttersta skydds nät. En fullständig avtrappning är också det i särklass vanligaste inom OECD. Däremot är det numera vanligt i många andra länder att en del inkomster får undantas från avtrappningen och alltså inte minskar stödet. En sådan så kallad *disregard*, det vill säga ett undantagsbelopp, finns exempelvis i Danmark, Finland, Belgien och Frankrike. I Tyskland finns ett undantagsbelopp i kombination med avtrappning på 80 procent. I Ontario i Kanada är avtrappningen 50 procent, vilket alltså innebär att den disponibla inkomsten ökar med hälften av en bruttoinkomstökning.⁶

Hur stort är problemet med den fullständiga avtrappningen av försörjningsstödet mot övriga inkomster? Svaret är att det beror på hur högt stödet är. Ju högre nivå försörjningsstödet garanterar, desto mer måste mottagaren tjäna för egen maskin innan det märks i den egna plånboken. Fattigdomsfällan vore således inte något större problem om nivån på stödet var väldigt låg: Dels skulle den låga nivån i sig vara en kraftig drivkraft för arbete, dels skulle stödet snabbt vara helt avtrappat mot ökade arbetsinkomster. Därmed blir målkonflikten tydlig: Stödets syfte är att hålla alla på en skälig materiell levnadsnivå, men ju högre denna nivå sätts, desto mer måste mottagaren tjäna innan det märks i plånboken och desto svårare blir det att ta sig ut fattigdomen.

6. OECD (2007.) En sammanställning av försörjningsstödens konstruktion i OECDländer finns på <http://www.oecd.org/dataoecd/51/18/44495120.xls>

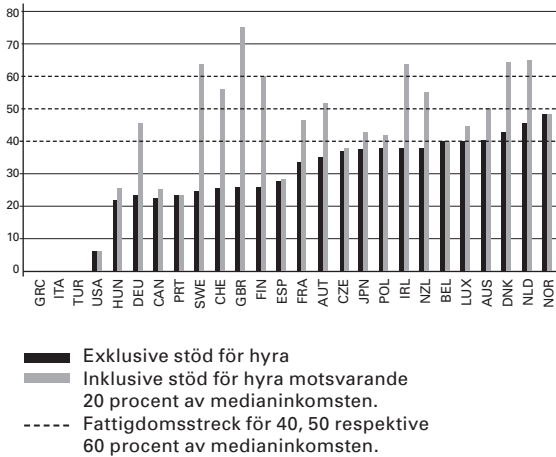
En avgörande fråga (som faktiskt inte berörs i den i övrigt utmärkta genomlysningen av Mörk 2011) är därför hur högt det svenska försörjningsstödet är. I OECD (2007) jämförs storleken på försörjningsstödet (eller motsvarande stöd) inom OECD-länderna. Jämförelsen görs genom att relatera stödets nivå till en genomsnittlig arbetarlön inom respektive land. På så sätt influeras jämförelsen inte av att stödet är högre i rika länder, utan fångar det relevanta för arbetsincitamenten.

Figur 8.1, hämtad ur OECD:s publikation *Benefits and Wages 2007*, visar att det svenska stödet 2005 var relativt lågt i sin grundutformning: Riksnormen för en ensamstående utan barn är 2920 kr för år 2012. Stödet blir i praktiken ofta betydligt högre eftersom stödet också täcker boendekostnader samt hemförsäkring, arbetsresor och avgift för medlemskap i a-kassa och fackförening. Intressant nog finns inga klara regler för vad som är rimliga kostnader för boende. Socialtjänsten måste göra en bedömning i varje enskilt fall. Tanken är att kostnaden bör jämföras med hyran i allmännyttiga eller andra större bostadsföretag.

Enligt Boverket (2010) var den genomsnittliga månadshyran 2009 för 2 rum och kök 4 537 kr i det befintliga beståndet, 6 959 kr i allmännyttans nyproduktion och 8 459 kr i privat allmänproduktion. OECD har i sin jämförelse räknat med en hyra på 20 procent av snittlönen, i Sveriges fall 5800 kr.

Som synes var det svenska försörjningsstödet 2005 bland de högsta inom OECD när

Figur 8.1. Disponibel inkomst för hushåll med försörjningsstöd (eller motsvarande) relativt medianinkomsten. 2005.

boendekostnader beaktas. Situationen är densamma för hushåll med barn, eftersom varje barn ökar stödet och dessutom motiverar större bostad. En ensamstående med flera barn kan befinna sig i en sits där arbetsinkomsten måste överstiga 20 000 kronor i månaden innan försörjningsstödet är avtrappat och den disponibla inkomsten börjar öka.

Det kanske mest problematiska med försörjningsstödet konstruktion är att den hårt straffar alla som tjänar pengar vitt och uppger detta för socialtjänsten jämfört med att ha svarta inkomster i den informella ekonomin. I de mest utsatta

områdena är försörjningsstöd den bästa gissningen om hur någon försörjer sig, något som unga snabbt lär sig och anpassar sig till. På så sätt byggs både en informell ekonomi med informella trygghetssystem vid sidan av samhällets formella institutioner.

Forskning visar att förändringar av incitamentsstrukturen i försörjningsstödet eller liknande bidrag påverkar människors beteende.⁷ Med tanke på den svenska konstruktionen där boendekostnader täcks vilket skapar en betydligt större fattigdomsfälla än i de flesta andra OECD-länder, finns alltså betydande reformpotential.

En relativt enkel reform skulle vara att låta boendekostnaden ingå som en schablon i riksnormen men på lägre nivå än vad som idag betalas ut i genomsnitt. Det skapar incitament att bo billigare, och minskar därmed risken att fattigdomsfällan förvärras. Ytterligare incitament kan skapas genom att låta hyran fungera som undantagsbelopp, så att stödet inte avtrappas mot arbetsinkomster som understiger hyran. På så sätt blir det möjligt för mottagare att bo kvar även i boende som är dyrare än genomsnittet, givet att de själva kan arbeta ihop en del av hyran.

Försörjningsstödet konstruktion som yttersta skyddsnät har också konsekvenser för beteende och sociala normer. För många unga finns en utgift som är av central betydelse, både socialt och för möjligheterna på arbetsmarknaden, nämligen

7. Se exempelvis Fortin et al. (2004), Lemieux och Milligan (2008) och Milligan och Stabile (2007). Dock finner van der Klaauw och van Ours (2010) att en holländsk reform med bonus till den mottagare som hittar ett arbete och behåller detta i minst sex månader var verkningslös.

kostnaden för att ta körkort. I praktiken har ungdomar i hushåll med försörjningsstöd få andra val än att finansiera ett körkort med svarta inkomster, vilket i sin tur ökar sannolikheten att även framtida inkomster kommer i den informella sektorn. Ett sätt att motverka den bristande systemtilliten kan vara att inom försörjningsstödet erbjuda ett körkortslån som kan villkoras på en egen arbetsinsats. Antag exempelvis att den ungdom som tjänar 5 000 kr kan få ett körkortslån på dubbla beloppet inom försörjningsstödet så att hon totalt har 15 000 till körkortet. Förutom att detta skapar arbetsincitament och ökar systemtilliten skulle det innebära att fler tar körkort, vilket i många fall ökar chanserna på arbetsmarknaden betydligt.

Grundavdrag och skattekilrar

Försörjningsstödet utformning är ett av de områden där politiska beslut har störst effekt på de ekonomiska incitament som påverkar människors beteende i utsatta områden. Det är dock svårt att komma ifrån att Sveriges skattestruktur också spelar stor roll. Sverige var länge ett land där skatten på låginkomsttagares arbete var markant högre än i andra länder. Det mått som ofta används är den totala skattekillen på en person som tjänar två tredjedelar av en genomsnittlig arbetarlön. Efter de senaste årens jobbskatteavdrag sticker Sverige inte längre ut på samma sätt – även om vi fortfarande ligger högt inom EU.⁸

Davis och Henrekson (2005) visar att skattekilrar

8. EU (2010).

på arbete har stor effekt på ekonomins struktur och att högre skatteklår tycks ge mindre sysselsättning inom branscher som reparation och underhåll av kapitalvaror, hotell och restaurang, detaljhandel tvätt- och hushållsarbete. Fortsatta sänkningar av det totala skatteuttaget kräver dock omprioriteringar i den offentliga sektorns utgifter som kan vara svåra att genomföra. Däremot finns det en hel del att vinna på att omfördela skatterna så att de gör mindre samhällsekonomisk skada. Det kan ske genom höjda konsumtionsskatter och sänkta inkomstskatter.

De senaste årens selektiva momssänkningar på livsmedel, böcker, tidskrifter, restauranger och cateringtjänster har skapat stora skattebortfall i en av de viktigaste skattebaserna. Enbart ett återställande av livsmedelsmomsen till normal nivå skulle ge över 20 miljarder årligen, enligt finansdepartementets redovisning av så kallade skatteutgifter. Om vi dessutom höjer den allmänna momssatsen något ökar de offentliga intäkterna rejält. En enkel mekanisk överslagsberäkning ger vid handen att en höjning till 30 procent skulle ge omkring 70 miljarder i ökade skatteintäkter. Det är en stor summa som möjliggör mycket stora skattesänkningar.

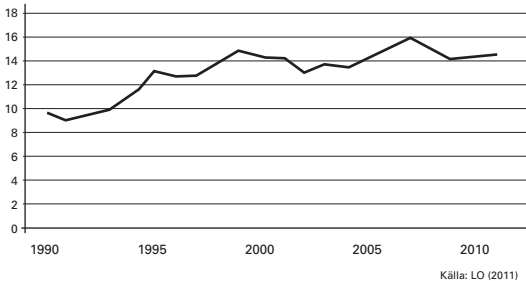
Höjd moms och sänkt skatt på arbete kan beskrivas som en skatteväxling för ökad sysselsättning och bättre fungerande arbetsmarknad. Om en sådan genomförs, finns det goda skäl att lägga en betydande del av skattesänkningen på höjt grundavdrag. Grundavdraget 2012 är 18 700 kronor vilket betyder att ungdomar som sommarjobbar

och den som har försörjningsstöd med sporadiska ströinkomster inte behöver tjäna särskilt mycket för att hamna över gränsen där kommunalskatt ska betalas. Med högre grundavdrag minskar skattekilen för låginkomstagare ytterligare, och den hundra procentiga marginaleffekten i försörjningsstödet uppkommer för ett mindre inkomstintervall: Det blir helt enkelt lättare att tjäna så mycket att försörjningsstödet trappas av helt. Ett högre grundavdrag skulle också kunna öka systemtilliten eftersom det innebär att fler ungdomar kan ha vita arbetsinkomster i den formella sektorn utan att en stor del av dessa går till skatt.

Arbetsmarknadsreformer

Sedan 1970-talet har strukturomvandlingen i de flesta OECD-länder blivit påtaglig. Tillverkningsindustrin sysselsätter allt färre och ersätts av nya branscher, sektorer och företag. I många länder

Figur 8.2. Andel tidsbegränsat anställda av alla anställda (1990-2011).

gick strukturomvandlingen trögt: Det uppstod få nya arbetstillfällen och istället ökade arbetslösheten. Problemen fanns också i Sverige, även om devalveringar och en växande offentlig sektor gjorde att arbetslösheten hölls låg fram till 1990-talskrisen. Det var med andra ord uppenbart att arbetsmarknaden i de flesta länder saknade den flexibilitet som krävdes för att klara strukturomvandlingen smidigt. OECD har därför under lång tid rekommenderat olika reformer för ökad arbetsmarknadsflexibilitet och under 1990-talet har dessa också delvis hörsammats.

De flesta länder har dock valt att inte genomföra genomgripande reformer av arbetsmarknaden. Istället har behovet av ökad flexibilitet ofta tillgodosetts av en växande mängd tillfälliga eller tidsbegränsade anställningar (se Figur 8.2). Sverige är inte heller på denna punkt något undantag: Andelen tidsbegränsat anställda har ökat kraftigt de senaste decennierna och 26 procent av de som anställdes första kvartalet 2011 fick en tidsbegränsad anställning.

Under finanskrisen blev det uppenbart att företagen använder tidsbegränsade anställningar för att skapa den flexibilitet som krävs, och trots att världsekonomin inbromsade hastigt hösten 2008, ökade antalet fast anställda i Sverige även första kvartalet 2009, om än bara med 1 500 personer. Antalet tidsbegränsat anställda minskade med 65 900, en påtaglig illustration av hur tudelad arbetsmarknaden numera är.⁹

9. LO (2011).

Det är viktigt att understryka att den tude-lade arbetsmarknaden och anställningsskyddets utformning teoretiskt inte borde påverka arbetslöshetens nivå – däremot dess sammansättning, och alltså också vilka grupper det är som i större utsträckning får de trygga anställningarna. Även empiriskt har det visat sig att anställningsskyddets omfattning inte förklarar arbetslöshetsnivån men däremot arbetslöshetens sammansättning. En striktare anställningstrygghetslagstiftning gör det svårare för grupper med svag koppling till arbetsmarknaden att få jobb. I länder med mer omfattande anställningsskydd är alltså exempelvis ungdomsarbetslösheten inte högre generellt, däremot är den högre relativt arbetslösheten för vuxna och äldre.¹⁰

Anställningsskyddets omfattning förklarar således inte arbetslöshetsnivån men däremot arbetslöshetens sammansättning. I länder med mer omfattande anställningsskydd är ungdomsarbetslösheten inte högre generellt men högre relativt arbetslösheten för vuxna och äldre.¹¹ Detta betyder bland annat att ojämlikheten ändrar karaktär: Från att primärt ha varit en fråga om lönespridning, är det

10. Breen (2005), Oesch (2010), Skedinger (2010). Se även von Below och Thoursie (2010) för ett försök att identifiera effekter via det mindre undantag från turodningsreglerna som 2001 tilläts i företag med 10 eller färre anställda. Effekterna är små men i väntad riktning.

11. Distinktionen är viktig eftersom debatten annars lätt kan bli förvirrad. En ny studie av Oesch (2010) finner exempelvis att anställningstryggheten inte är kopplad till arbetslösheten för lågkvalificerade, medan Breen (2005) finner att anställningstryggheten har den väntade effekten på ungdomsarbetslösheten relativt arbetslösheten bland vuxna.

i allt större utsträckning en fråga om att ha jobb eller inte.¹²

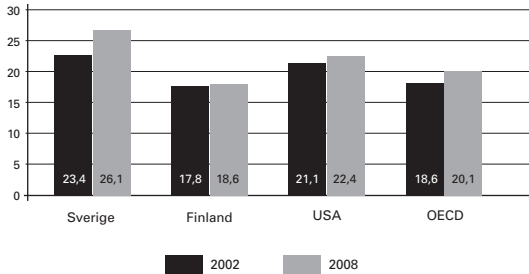
Empirin talar alltså inte för att anställningstryggheten generellt måste minska för att sysselsättningen ska kunna öka. Däremot finns det mycket som tyder på att det skulle främja utsatta grupper med svag koppling till arbetsmarknaden om vi kunde motverka den tudelade arbetsmarknaden där nästan hela företagets behov av flexibilitet och anpassning sker med hjälp av tillfälliga kontrakt och tidsbegränsade anställningar. För Sveriges del skulle det innebära att turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd (LAS) ersätts med generella regler om uppsägningstid eller avgångsvederlag.

I debatten om turordningsreglerna påpekas ofta att dessa kan förhandlas bort eller kringgås, och att så ofta sker. Det är korrekt, och det är naturligtvis ett argument för att dessa regler faktiskt uppfattas som hinder (annars skulle de ju inte behöva förhandlas bort eller kringgås). Det betyder också att ett slopande av turordningsreglerna till förmån för en generell anställningstrygghet i praktiken inte kommer att vara en uppluckring eller liberalisering av arbetsrätten. Snarare handlar det om att fördela kostnaden för anställningstryggheten jämnare mellan insiders och outsiders på arbetsmarknaden.

Utbildning

Det råder ingen tvekan om att skolan är en nyckelfaktor för fungerande integration. Som redan

12. Emmenegger et al. (2011).

Figur 8.3. Offentliga utgifter per elev i grundskolan (relativt BNP per capita)¹³

konstaterats är den bristande anställningsbarheten hos många arbetslösa en effekt av både lönenivåer, skatter och produktivitet. Utbildningen är avgörande för att påverka den sistnämnda. Problem med hög arbetslöshet i utsatta grupper kan ju teoretiskt lösas antingen genom att låta lönenivåer och skatter sänka den totala arbetskraftskostnaden så att den blir i nivå med arbetskraftens produktivitet, eller genom att med utbildning höja arbetskraftens produktivitet så att människor blir lönsamma att anställa trots höga löner och skatter. Utgångspunkten i denna analys har varit att det är effektivast att göra lite av bådadera.

Generellt sett finns övertygande forskning som visar att utbildning har flera goda konsekvenser på individnivå. Ett exempel är som utnyttjar variation i skolpliktörlängning i Kanada för att identifiera den kausala effekten av ytterligare ett läsår. Den visar sig vara positiv för individens inkomst, bland annat genom att främja kunskaper och minska

risken för arbetslöshet och för att hamna i dåligt betalda arbeten.

Även om det finns övertygande bevis för olika utbildningssatsningars önskvärda effekter på individnivå, är det inte säkert att dessa resultat utan vidare kan generaliseras till den svenska situation som är relevant i diskussionen om segregation. Sverige satsar idag betydligt mer än OECD-genomsnittet på skolan, och även mer än Finland som ofta framhålls som ett föredöme när det gäller skolan. Trenden de senaste åren har dessutom varit ökande, som framgår av Figur 8.3.

Det är således ej troligt att resursbrist i grundskolan är något allmänt problem.¹³ Det råder dock ingen tvekan om att kvalitet på både grund- och gymnasieskola varierar betydligt både mellan och inom kommuner. Sedan skolans kommunalisering tycks det framförallt vara skillnaderna mellan skolor som ökat. visar att skillnaderna i utgifter per elev mellan kommunerna inte ökade mellan 1989 och 2002, och att skillnaderna i lärartäthet minskade under samma tidsperiod. Däremot tycks skillnaderna mellan olika skolor ha ökat som en effekt av valfriheten mellan olika skolor – se exempelvis . Det är problematiskt eftersom det leder till att skolorna i mindre populära områden blir sämre. Genom så kallade *peer group effects* försämras resultaten för de elever som är kvar i dessa skolor när mer motiverade och studievana elever

13. Sverige satsar mer än OECD-snittet även när det gäller gymnasieskola och högre utbildning.

söker sig till andra skolor.¹⁴

För att förhindra att skolor i utsatta områden blir lidande fördelas skolpengen i de flesta kommuner delvis enligt socioekonomiska kriterier. Om och hur detta ska ske är emellertid en kommunal fråga, och det är således svårt att få en överblick över i vilken utsträckning detta sker. Skolverket har dock tagit fram en mängd rapporter och undersökningar i frågan.

I rapporten »Resursfördelning utifrån förutsättningar och behov?« (Skolverket, 2009) undersöks samtliga Sveriges kommuner med avseende på hur socioekonomiskt känsliga resursfördelnings-systemen är. Det visar sig att 31 procent av kommunerna saknar en sådan kompenserande resurs för grundskolan och i ytterligare 16 procent är den mindre än 4 procent av budgeten. Det innebär att nästan varannan kommun hade ingen eller endast en symbolisk socioekonomisk kompensation i resurstilldelningen.

I en senare rapport (Skolverket, 2011) studeras resursfördelningen till skolan i de 50 mest segregerade kommunerna. Det visar sig att det blir allt vanligare att kommunerna använder en resursfördelningsmodell med en socioekonomisk faktor. 2007 gjorde 2 av 3 kommuner detta. 2011 hade andelen ökat till ungefär tre av fyra kommuner. Å ena sidan är det glädjande att trenden går åt rätt håll, å andra sidan är det anmärkningsvärt att många kommuner först 15 år efter skolpengens införande inför en socioekonomisk pott.

14. Sund (2009).

Viktiga frågor är naturligtvis huruvida potten är tillräcklig eller ej, samt om den fungerar som tänkt. Skolverket konstaterar att skolor med sämre förutsättningar får mer resurser och bekräftar med hjälp av en enkätundersökning att rektorerna vet om detta. Enkäten visar dock också att rektorer på skolor med sämre förutsättningar är mindre nöjda med kommunens resursfördelningssystem. Det verkar alltså otroligt att den socioekonomiska potten överkompenserar skolor i utsatta områden. Snarare tycks skillnaderna mellan skolor ha ökat trots att allt fler kommuner tillämpar en socioekonomisk pott i resursfördelningen. Även von Greiff (2009) drar slutsatsen att resurserna inte differentieras tillräckligt mycket med tanke på de stora skillnader som finns mellan olika skolors förutsättningar för sin verksamhet.

Mycket talar alltså för att det är en god idé att öka pottens storlek. Om potten blir så betydande att den överkompenserar, betyder detta att det blir särskilt attraktivt att driva och gå i skolor i utsatta områden, något som kanske till och med vore önskvärt. En ökad socioekonomisk pott är således en åtgärd som skulle gynna individer i utsatta områden utan att vara en geografisk särlösning.

En fråga som von Greiff (2009) diskuterar är att det inte är givet huruvida potten för en skola ska baseras på den socioekonomiska statusen för det geografiska området skolan ligger i eller på de elever som går på skolan. Fördelen med att koppla potten till området är att detta resulterar i ett system där skolor i utsatta områden får mer resurser,

och i bästa fall lockar fler och andra elever. Om potten bygger på eleverna kommer utjämningen att dämpas så fort elevsammansättningen ändras, vilket inte sker om potten bygger på det geografiska området. För att undvika stämplingseffekter är det viktigt understryka att potten bör vara just socio-ekonomisk och inte baseras på etnicitet eller härkomst.¹⁵ Rätt konstruerad skulle alltså den geografiskt baserade potten ge ett ihållande resursflöde till utsatta områden.

Arbetsmarknadspolitik

När det gäller den aktiva arbetsmarknadspolitiken tycks forskningen gå mot en samsyn enligt vilken politiken fungerar men att den blir mindre effektiv när den skalas upp. Calmfors et al. (2001) skriver exempelvis att den aktiva arbetsmarknadspolitiken förmodligen minskat den öppna arbetslösheten, men också skapat en undanträngning av vanliga jobb. Slutsatsen är att aktiv arbetsmarknadspolitik av den omfattning som Sverige använde sig av under 1990-talet inte är ett effektivt medel i sysselsättningspolitiken, men att effektiv arbetsmarknadspolitik kan bedrivas i mindre skala. Se även Stenberg (2005) för snarlika slutsatser.

Aktiv arbetsmarknadspolitik är alltså (i likhet med mycket annat) förknippad med avtagande avkastning. Trots att detta på basis av ekonomisk teori är ett högst väntat resultat, har det betydande

15. Enligt Skolverket (2005) har utländsk bakgrund inte längre signifikant betydelse för elevernas resultat efter att man har kontrollerat för socio-ekonomisk bakgrund.

potential att hyfsa debatten. Det är nämligen lätt att göra sig lustig över de åtgärder som tillkommer när arbetsmarknadspolitiken skalas upp.¹⁶ Men det betyder inte att all sådan politik är meningslös. Samtidigt betyder det faktum att politiken fungerar i liten skala inte att större problem enkelt kan lösas genom att skala upp åtgärderna.

Slutligen bör framhållas att skolan inte bara påverkar människors kunskaper och produktivitet. Den är också en av de viktigaste arenorna där ungdomar umgås och får social respons. Kontakter med lärare och annan vuxen personal på skolan är en stor del av många ungdomars kontakter med vuxenvärlden. Mot den bakgrunden kan det planerade införandet av lärarlegitimation ifrågasättas. Förstärkt skratänkande inom läraryrket kommer knappast att öka mängden impulser från omvärlden i skolan. Däremot blir det svårare för skolor att använda lärare från olika håll i samhället och på så sätt ge eleverna fler och mer verklighetstroga bilder av livet bortom skolan.

Rasism, främlingsfientlighet och diskriminering

Boendesegregation

En av de mest infekterade debatterna kring utsatt-het och segregation har rört – och rör – i vilken utsträckning problemen kan förklaras av rasism, främlingsfientlighet och diskriminering. Det ligger

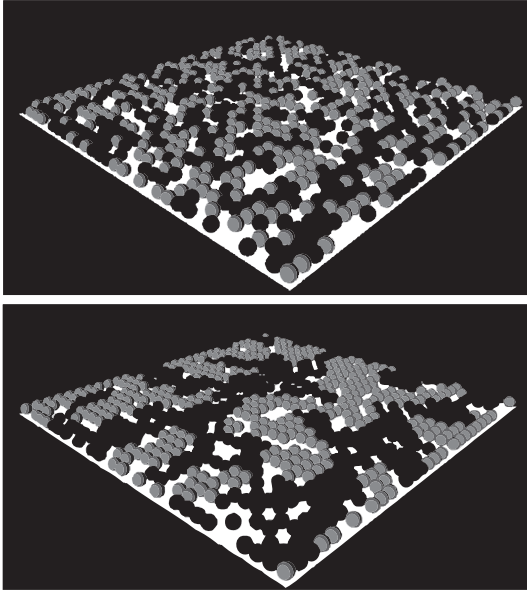
16. Se exempelvis Siwe (1998) för en underhållande beskrivning av vad den aktiva arbetsmarknadspolitiken kan innehålla i praktiken.

nära till hands att tolka förekomsten av omfattande boendesegregation som tecken på rasism, främlingsfientlighet eller åtminstone bristande tolerans för mångfald i grannskapet. Det är emellertid inte alls säkert att så är fallet. I sin bok *Micromotives and macrobehavior* presenterade ekonomen Thomas C. Schelling (1978) en enkel modell som kommit att bli klassisk, inte minst i segregationsdebatten. På ett rutnät placerade han ut symboler för hushåll av två typer: ljusa och mörka. Hushållen slumpas ut så att ett blandat mönster uppstår. Schelling undersökte sedan vad som händer om varje hushåll ogillar att ha alltför många grannar som inte är av den egna färgen. Det visar sig då att även om varje hushåll bara har en ganska svag preferens för homogenitet blir det aggregerade utfallet ofta väldigt segregerat.

Antag exempelvis att ett hushåll flyttar om mer än tre av fyra grannar är av en annan färg. Även om hushållen initialt då är väldigt blandade, kommer vissa hushåll att flytta. Därmed sätts en dynamik igång som slutar med en segregerad situation i vilken hushållen i genomsnitt omges av 60 procent likar.

Ökas preferensen för homogenitet en smula, så att hushåll flyttar om mer än 60 procent av grannarna är olikfärgade, slutar omflyttningarna först när hushållen i genomsnitt har 80 procent grannar av samma färg. Situationen är lätt att illustrera grafiskt. I Figur 8.4 representeras hushållen av gråa och svarta bollar. Den initiala situationen genereras slumpmässigt och är väldigt blandad,

Figur 8.4. Schellings segregationsmodell före och efter omflyttningar.

som framgår av den övre bilden. När de hushåll som har mindre än 40 procent grannar av samma färg flyttar till en slumpmässig ledig plats, triggas ytterligare omflyttningar. När inget hushåll längre flyttar ser samhället ut som på den undre bilden.

Trots att inget enskilt hushålls önskan om homogenitet är så stark att det kräver att 80 procent av grannarna har samma färg, blir 80 procent homogenitet ändå det aggregerade utfallet. En viktig lärdom av detta är att stark segregation

inte behöver betyda stark intolerans. En annan lärdom är att när ett samhälle väl hamnat i en segerregerande dynamik, är det troligt att denna blir självförstärkande.

Åtgärder mot segregation fungerar bäst när de lyckas motverka denna självförstärkande dynamik. Generellt sett kan det betyda att åtgärderna konstrueras så att de styrs av en motsvarande dynamik som drar åt motsatt håll. Konkret kan detta betyda att en socioekonomisk pott i skolpengen inte kan förväntas vända utvecklingen om den inte är så stor att den påverkar människors flyttmönster i motsatt riktning. Om den däremot görs så stor att åtminstone några få söker sig till ett heterogent område, har en motverkande kraft skapats som också kan bli självförstärkande och bryta den negativa segregationsspiralen.

Diskriminering på arbetsmarknaden

En omdebatterad fråga har länge varit i vilken utsträckning utlandsföddas svaga ställning på arbetsmarknaden beror på diskriminering. Ett problem har tidigare varit att utländsk forskning på området inte säger något om huruvida svenska arbetsgivare diskriminerar eller ej. Numera finns emellertid en rad högkvalitativa studier på svenska förhållanden som har potential att föra debatten framåt. Mycket av denna forskning sammanfattas av den svenske ekonomen Magnus Carlsson i . Det korta svaret är att det förekommer diskriminering – men inte i så stor skala att detta är en trolig huvudförklaring till problemen vi ser idag.

Även denna forskning ger alltså stöd för ansatsen att åtgärda segregationsproblemen genom många olika typer av insatser samtidigt.

Carlsson och Rooth (2007) undersökte förekomsten av diskriminering genom att skicka svar på jobbannonser. Jobbansökningarna var identiska med den skillnaden att vissa hade arabiska namn, andra typiska svenska namn och användes som kontrollgrupp. Utfallsvariabeln var huruvida ansökan ledde till förfrågan om att komma på intervju (något forskarna naturligtvis tackade nej till).

Det visade sig att tre av tio ansökningar från svenskklingande namn ledde till intervju, medan två av tio med arabiskt namn fick intervjukallelse. Skillnaden är signifikant, men inte enorm. Det kanske mest intressanta med studien är skillnaderna mellan olika yrken som forskarna finner. För dataspecialister, högstadielärare inom matematik och naturvetenskap samt redovisningsekonomer hittas ingen signifikant skillnad alls. För byggnadsarbetare, restaurangbiträde, fordonsförare och butikssäljare däremot är sannolikheten att bli kallad på intervju två till tre gånger så hög om man har ett svenskklingande namn. Nedslående är också att Carlsson (2010) i en senare studie finner att diskrimineringen endast skiljer sig marginellt mellan första och andra generationens invandrare. En del potentiellt uppmuntrande resultat är däremot att bemanningsföretag diskriminerar i mindre utsträckning än andra arbetsgivare, och att kvinnliga rekryterare diskriminerar mindre än manliga.

Forskarna undersöker också huruvida diskrimineringen tycks vara statistisk eller preferensbaserad. Statistisk diskriminering uppkommer när arbetsgivaren inte känner till allt relevant om individen och antar att den har egenskaper som baseras på genomsnittet för den grupp den sökande tillhör. Preferensbaserad diskriminering innebär att arbetsgivaren helt enkelt ogillar den grupp den arbetsökande tillhör. Här finns det anledning att problematisera en smula eftersom det strikt sett är möjligt att arbetsgivaren inte själv har något emot vissa etniciteter, men tror att verksamhetens kunder har det. Utfallet blir då diskriminerande även om arbetsgivaren har fel om sina kunders preferenser. Det tycks exempelvis vara så att de som rekryterar butikssäljare diskriminerar i större utsträckning, vilket kan bero på att de tror att kunderna har starka etnicitetsbaserade preferenser. Utfallet blir då diskriminerande oavsett om rekryterarna har rätt om kunderna eller inte. Carlsson tolkar resultaten i studierna som tecken på att både statistisk och preferensbaserad diskriminering förekommer.

Vad kan göras för att motverka diskriminering? I anställningssituationen är en möjlighet att regelbundet genomföra stickprov med hjälp av fiktiva sökanden. Som Carlsson påpekar skulle bara vetskapen om att detta förekommer förmodligen få arbetsgivare att bli mer medvetna om sitt beteende och försöka undvika att diskriminera. En annan åtgärd är att ge sökande större möjligheter att kräva skadestånd i efterhand om de kan

visa att de missgynnats utan saklig grund. Även på den punkten gäller att blotta vetskapen om att detta kan ske ökar arbetsgivarnas medvetenhet i rekryteringsprocessen.

Det finns också anledning att fundera på vad som kan göras för att motverka rasism och främlingsfientlighet i allmänhet i samhället. Forskningen i frågan är omfattande och enkelt uttryckt finns det två stora teoribildningar på området: Kontakthypotesen och konflikthypotesen.

Enligt kontakthypotesen kan fördomar och främlingsfientlighet minskas genom ökade kontakter mellan de berörda grupperna. Enligt konflikthypotesen beror problemen på att människor känner sig hotade när den så kallade utgruppen – i detta fall människor med utländsk härkomst – är stor eller växande. Det är med andra ord främst kontakthypotesen som om den stämmer kan ge vägledning för hur främlingsfientlighet bekämpas. Ny forskning tycks på den punkten ge skäl för viss optimism.

Frølund Thomsen (2012) har studerat vad som påverkar danskars tolerans mot etniska minoriteter, och finner stöd för kontakthypotesen. Interaktion på en arbetsplats minskar dels känslan av hot och ökar dels utbytet av personlig information. Slutsatsen i studien är att regelbundna kontakter mellan etniska grupper kan leda till minskade motsättningar mellan dessa. Föga förvånande tycks forskningen också visa att alla kontakter inte har samma goda resultat. Det hjälper att ha ett

gemensamt mål och att mötas på någorlunda jämlika villkor.¹⁷

Det finns också studier som visar att attityden till invandrare beror på vilken typ av invandring som sker till landet. I länder som likt exempelvis Kanada tar emot relativt högkvalificerade invandrare är attityden mer positiv.¹⁸ Det finns med andra ord en del som talar för att ökad arbetskraftsinvandring har potential att leda till minskad främlingsfientlighet.

På individnivå finns ett återkommande resultat som säger att främlingsfientlighet är negativt korrelerat med utbildningsnivå.¹⁹ Korrelationen måste naturligtvis inte vara ett orsakssamband, men det talar ändå för att ökad utbildning kan bekämpa segregationsproblemen på två sätt: Dels genom att höja produktiviteten hos utsatta grupper, dels genom att minska svenskars fördomar och främlingsfientlighet.

Strategisk placering av statliga verk och offentlig byråkrati

Trots de problem med idén om nystartszoner som påtalats i föregående kapitel, finns en positiv effekt värd att ta fasta på: Om olika typer av regel- och skattelättnader leder till fler arbetsplatser i utsatta områden, har detta flera goda konsekvenser. Zenou påpekar att det blir lättare att få behövlig

17. För en metaanalys av studier kring kontakthypotesen, som pekar på att den i huvudsak stämmer, se Pettigrew och Tropp (2006).

18. Bauer et al. (2000).

19. Fertig och Schmidt (2001).

information och att nå kontakt med arbetsgivare, vilket i sin tur kan skapa goda förebilder och bidra till ändrade sociala normer i området.

Om det finns fördelar med att styra arbetstillfällena till vissa områden med statliga medel, är frågan om detta görs mest effektivt genom skatte- och regellättnader för privata företag som etablerar sig i zonerna. Ett alternativ värt att överväga är istället att se över principerna för lokalisering av statlig verksamhet.

Den geografiska placeringen av statlig verksamhet och offentlig byråkrati har länge varit ett politiskt verktyg i regionalpolitiken, snarare än något som styrs av verkens behov. Fenomenet kan spåras tillbaka till 1969 då en delegation fick i uppdrag att lämna förslag kring att flytta olika statliga verksamheter från Stockholm. Efter en första rapport beslutades 1971 att ett stort antal myndigheter skulle utlokaliseras från Stockholm. Syftet var att stimulera en positiv utveckling i orter av stor regionalpolitisk betydelse och samtidigt dämpa expansionen i Storstockholm. I delegationens andra rapport kom konkreta förslag, bland annat rörande Patent- och registreringsverket (PRV).²⁰

På senare tid har utlokaliseringarna främst haft ett annat syfte, nämligen att kompensera vissa orter för neddragningar i försvaret. 2004 fick utredaren Jan Bergkvist regeringens uppdrag att se över vilka myndigheter som kan utlokaliseras

20. Decentralisering av statlig verksamhet I och II (SOU 1970:29, SOU 1972:55).

när försvaret minskades i Arvidsjaur, Östersund, Gotland och Kristinehamn.

Det kan naturligtvis diskuteras om utlokalisering av statlig verksamhet alls är en bra idé. Givet att det sker kan dock också diskuteras vilka principer som bör vara vägledande för utlokaliseringen. Ett exempel: När ett nytt verk för att utvärdera Sveriges utvecklingsbistånd (Sadev) inrättades förlades det till Karlstad. Verkets problem att rekrytera personal med rätt kompetens blev snabbt uppenbara för alla som besökte hemsidan. Efter en del letande rekryterades en utvecklingsekonom från Lund. Sex år efter inrättande kunde statskontoret konstatera att Sadev misslyckats med sitt uppdrag att utvärdera biståndet, och att en delförklaring till detta är en kompetensbrist som åtminstone delvis förklaras av beslutet att förlägga Sadev till Karlstad.²¹

Om Sadev istället hade lagts i Göteborg eller Malmö hade personalförsörjningen inte varit något större problem, med tanke på närheten till universiteten i Göteborg och Lund. Man kan också möjligen tänka sig att personal med rätt kompetens i Stockholm är snäppet mer benägen att flytta från huvudstaden till Göteborg eller Malmö än till mindre orter. I diskussionen om utsatta områden är emellertid huvudpoängen följande: Om verket hade lagts i Rosengård i Malmö eller Hammarkullen i Göteborg hade de positiva överspillingseffekterna som en större arbetsgivare

21. Statskontoret (2012).

utgör hamnat i ett område som där marginalnyttan troligen är avsevärt större än de är i exempelvis Karlstad. En arbetsplats av det slag som ett statligt verk eller en myndighet är, har potentiellt en rad olika effekter på ett utsatt område. De mest uppenbara är samma effekter som åberopas när verk utlokaliseras till glesbygd eller orter som drabbats av försvarsnedskärningar: Arbetstillfällen och kommunala skatteintäkter. Dessutom skapas en marknad för lunchställen och liknande servicefunktioner. Men i ett utsatt område skulle ett statligt verk också innebära ökade kontaktytor mellan grupper som sällan möts annars: Högutbildade svenskar och lågutbildade utlandsfödda. I bästa fall kan det fungera som en arena där spänningar minskar i enlighet med kontakthypotesen. Det kan dessutom leda till ökad förståelse för problemen i utsatta områden och förhoppningsvis ha positiva effekter på systemtilliten.

I sitt kapitel påpekade Jerker Söderlind att många byggnader i de utsatta områdena är olämpliga för affärsverksamhet. Utlokalisering av statliga verk kan således kräva ombyggnad, renovering eller nybyggnation. Därmed uppnås effekten att resurser och arbetstillfällen hamnar i de omtalade områdena utan att det krävs särregler eller särskilda zoner. Även på så sätt uppnås några av de goda effekter av nystartszoner som Zenou beskriver i sitt kapitel: skapandet av goda förebilder och sociala normer för alla i området.

En medveten lokalisering av byråkrati till utsatta områden sätter också igång en politisk logik.

Gruppen statsanställda med hög utbildning har betydande maktresurser och kommer nu att ha ett egenintresse i reformer och politiska insatser som tidigare var mer perifera för dem: Brottsbekämpning, renhållning, reparationsarbeten, underhåll, stadsplanering och liknande kommer i större utsträckning att ligga i en inflytelsesrik samhällsklass egenintresse. Det kommer förmodligen att märkas.

Organisation och ansvarsfördelning

En hel del kan slutligen sägas om det sätt på vilket den svenska välfärdsstaten är organiserad och hur detta påverkar problemen med utsatta områden. Som redan nämnts tycks kommunaliseringen av skolan ha ökat skillnaderna mellan skolor. Samtidigt finns i den svenska välfärdsstaten flera skillnader mellan de statliga socialförsäkringarna och det kommunala försörjningsstödet. Situationen är särskilt problematisk eftersom ansvarsfördelningen mellan kommunernas insatser och den statliga Arbetsförmedlingen inte fungerar särskilt bra.

Eftersom det är kommunens budget som ansträngs av försörjningsstödet är det kommunen som har mest att vinna på åtgärder som minskar behovet av försörjningsstöd. Frågan är dock om kommunen är den instans som är bäst lämpad att underlätta för människor att lämna försörjningsstödet.

I praktiken är risken stor både för dubbelarbete mellan kommunen och Arbetsförmedlingen och för att mottagaren faller mellan stolarna. En aktiv

socialtjänst upprättar handlingsplaner och kräver att den som söker försörjningsstöd också skriver in sig på Arbetsförmedlingen. På Arbetsförmedlingen upprättas också en handlingsplan, som i regel inte är koordinerad med socialtjänstens. Risken är stor att den enskilde får uppleva betydande stödbyråkrati men inte särskilt mycket stöd. I vissa fall, såsom vid sjukskrivningar, tillkommer även Försäkringskassan som en tredje aktör.

Eva Mörk menar att statliga arbetsmarknadspolitiska insatser fungerar bättre vad avser att få arbetslösa i arbete. Samtidigt finns ett incitamentsproblem när de besparingar som uppstår vid lyckade insatser främst dyker upp hos en annan part än den som ansvarar för insatserna. En tänkbar lösning är därför att förstatliga försörjningsstödet och låta det administreras av Arbetsförmedlingen som också får ansvar för aktivering och utbildningsinsatser. För Arbetsförmedlingen talar också det faktum att en statlig myndighet i större utsträckning kan förväntas främja geografisk rörlighet mellan olika kommuner, medan finner att kommunala företrädare ofta använder den lokala arbetsmarknadspolitiken som ett medel för att upprätthålla den egna befolkningen.

I dagsläget är det uppenbart att kommunernas stundom berömvärda kreativitet när det gäller aktiveringsinsatser hämmas av att det yttersta skyddsnätet är en nationell angelägenhet. Det omdiskuterade kravet i Landskrona kommun på 30 timmars praktiktjänstgöring i veckan som motprestation för att få försörjningsstöd, har kritiserats av Socialstyrelsen. Samtidigt har Stockholms

stads så kallade Jobbtorg en snarlik karaktär, och att gå till jobbtorget kan vara ett krav för att få försörjningsstöd.

Det är också talande att kommuner som informerar om sina åtgärder känner ett behov av att förklara skillnaden mellan kommunens verksamhet och Arbetsförmedlingens och skapa principer för vem som ska hänvisas vart – trots att kommunen och Arbetsförmedlingen mycket väl kan bedriva snarlika eller rent av samma åtgärder i form av exempelvis utbildningar. Här finns med andra ord stor förbättringspotential genom en tydligare och mer ändamålsenlig ansvarsfördelning.

Det är viktigt att inte ha en övertro på organisatoriska förändringar. Viktigare än vilken instans som ansvarar för en viss syssla är att ansvarsfördelningen är rationell, såtillvida att den som fattar beslut i en fråga också får ta en betydande och rättvisande del av de samhällsekonomiska konsekvenserna. Arbetsförmedlingens oförmåga att förmedla arbete har exempelvis gått ut över kommunerna, och är den uppenbara bakgrunden till att många kommuner känt ett behov av att på olika sätt ta arbetslösheten och beroendet av försörjningsstöd i egna händer. Samtidigt är det onekligen så att när politik behöver läggas om snabbt och samordnat i hela landet är ett statligt ansvar oftast att föredra. Utöver försörjningsstödet kan det därför vara värt att överväga ett återförande av skolan till staten.²²

22. Liknande tankar har tidigare framförts av Lärarnas Riksförbund och Saco (om än bara för gymnasieskolan). Ahlin och Mörk (2007) föreslår att staten återinför de riktade statsbidragen till skolan.

Istället för nystartszoner: Vad kan göras?

I det följande beskrivs ett antal idéer om åtgärder och förslag som skulle kunna genomföras istället för nystartszoner. Idéerna är sprungna ur resonemangen ovan, och består av såväl önsketänkande om systemförändringar som små detaljer som skulle kunna vara små steg på rätt väg. Förslagen har grovt delats in i sådana som berör försörjningsstödet utformning, skatter och arbetsmarknad, utbildningsreformer och åtgärder mot främlingsfientlighet och segregation.

Försörjningsstödet utformning

När det gäller försörjningsstödet torde det viktigaste vara förändringar som minskar både stigmatiseringen, fattigdomsfällan och risken för långvarigt bidragsberoende. Det kan ske genom att vissa åtgärder som gör stödet mer generöst kombineras med åtstramande inslag. Det bör bli lättare att få stöd vid enstaka tillfällen och förtydligas att kortare stödperioder inte måste innebära att alla tillgångar säljs. Vid längre nyttjande bör stödet avtrappas med tiden, på ett för individen förutsägbart sätt. Om boendekostnaden täcks med en schablon snarare än den faktiska hyran ökar människors möjlighet att påverka sin egen situation, samtidigt som det skapar incitament att hålla nere boendekostnaden. I kombination med en undantagsinkomst som möjliggör egna arbetsinsatser utan att stödet minskar, ökar arbetsincitamenten. För att öka

ungdomars möjligheter på arbetsmarknaden bör det undersökas om stödet kan kombineras med någon form av körkortslån.

Försörjningsstödet är ett ovanligt inslag i välfärdsstaten genom att det är kopplat till hushållet snarare än till individen. Den konstruktionen förvärrar fattigdomsfällan när flera i ett hushåll saknar egen inkomst. En idé är att förse stödet med en lågt satt individuell rättighet i grunden, och fasa ut denna med mindre än 100 procent av arbetsinkomsten. Slutligen bör den oklara arbetsfördelningen mellan stat och kommun åtgärdas, exempelvis genom att stödet flyttas till Arbetsförmedlingen och samordnas med grundbeloppet.

Skatter och arbetsmarknad

Skattesystemet bör förändras i syfte att minska relativpriset på arbete. Ett sätt att göra detta är att införa höjd enhetlig momssats och på så sätt skapa utrymme för sänkt skatt på arbete. Om grundavdraget höjs kraftigt minskar den fattigdomsfälla som försörjningsstödet skapar ytterligare. För att göra det lättare för alla med svag koppling till arbetsmarknaden att få sitt första jobb är det angeläget att öka omsättningen på arbetsmarknaden överhuvudtaget. En a-kassa som är mer generös än idag under de första månaderna (vilket enkelt åstadkommes genom att höja ersättningstaket) för att sedan tydligt trappas av vid flera steg, och som har en tydlig borte tidsgräns, skulle kunna bidra till att människor byter jobb oftare. Tillsammans med en generell anställningstrygghet som ersätter

dagens turordningsregler kan detta främja både ökad rörlighet, bättre matchning och göra anställningsbeslutet mindre riskabelt – något som skulle gynna framför allt grupper med svag koppling till arbetsmarknaden.

Utbildningsreformer

Mycket tyder på att den socio-ekonomiska potten i skolpengen behöver öka kraftigt för att kunna motverka och vända den negativa trend som kommer av boendesegregationen. Potten bör beräknas på områdets socio-ekonomiska profil och samma socio-ekonomiska korrigering bör tillämpas i hela landet. Den stora variationen mellan kommuner rörande pottens utformning, storlek och om den alls existerar, talar för att staten bör ha en viktig roll. Man bör överväga att återföra skolan till staten, eventuellt genom att börja med grund- eller gymnasieskolan.

Skolan bör styras genom mål, tillsyn och resurstilldelning. Detaljregleringar hör dock till den typ av regleringar som kan vara hinder för lokal variation och innovation. Den försenade men alltså jämt planerade lärarlegitimationen är sannolikt ett onödigt hinder för nytänkande som skulle kunna förbättra skolorna i utsatta områden, när det gäller exempelvis oortodoxa rekryteringsstrategier för lärare.

Åtgärder mot främlingsfientlighet och segregation

Den typ av forskning som kartlägger förekomsten av diskriminering genom jobbansökningar har visat på en metod som skulle kunna institutionaliseras: Låt diskrimineringsombudsmannen eller annan myndighet genomföra stickprov vid anställningar och följa upp resultaten. Effekten av detta kommer både av vetskapen om att stickprov görs, och genom information om vilka arbetsgivare som brister. Samtidigt kan övervägas att förstärka diskrimineringslagstiftningen så att arbetsgivare som diskriminerar riskerar skadestånd.

En åtgärd med potentiellt snabb effekt är att utlokalisera statliga myndigheter och verk till utvalda storstadsområden istället för att använda utlokaliseringar som kompensation för försvarsneddragningar eller glesbygdstöd. En sådan strategi skulle dessutom minska tendensen att många utsatta områden är vad Jerker Söderlind i sitt kapitel beskriver som »gated community for the poor« och kan bidra till möten mellan människor som annars inte skulle mötas.

Till sist: det behövs både strukturella insikter och enskilda konkreta åtgärder

Självfallet har många av problemen med de områden som idag kallas problemområden ytterst orsakats av en marknadsfrånväänd bostadspolitik där byggandet styrts av politikerns planerande snarare än av människors plånbok och preferenser. Husen är ofta säregna, slitna och enligt de flesta tämligen

fula – men det rör sig inte om slum eller ghetton, och den höga arbetslösheten kan inte skyllas på arkitekturen. För att tackla problemen måste vi tala om så abstrakta fenomen som strukturer, såväl mönster av fördomar, främlingsfientlighet och rasism som incitamentstrukturer i skatte- och bidragssystemen.

Risken med att föra diskussionen på strukturell nivå är emellertid att åtgärderna som föreslås (i den mån detta alls sker) aldrig blir tillräckligt konkreta. En struktur är dock ett mönster av enskildheter, och förändring kräver att enskildheter förändras. En förhoppning om den framtida debatten om nystartszoner och utsatta områden är att den kan föras på strukturell nivå utan att helt sakna konkreta förslag om enskilda åtgärder.

Litteratur

Ahlin, A och Eva Mörk. (2008), »Effects of Decentralization on School Resources« *Economics of Education Review* 27:276-284.

Andersson, et al. (2010), »Contextualising ethnic residential segregation in Sweden: welfare, housing and migration related policies« Institute for Housing and Urban Research, Uppsala University.

Andersson, E, Bo Malmberg, och John Östh. (2010), »School Choice and Increasing Performance Difference: A Counterfactual Approach.« *Stockholm Research Reports in Demography* 2010:1.

Andersson. (2010), »Stora inkomstskillnader i Göteborg«, Stadsledningskontoret, Göteborgs Stad.

Andersson Joona, P, och Eskil Wadensjö. (2009), »The Employees of Native and Immigrant Self-Employed«, *Research in Labor Economics*, Vol. 29, s. 229-250.

Andersson, M, (2009), »Politik och stadsbyggande. Modernismen och byggnadslagstiftningen«, Statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet, doktorsavhandling.

Andersson, Å. E. (1985) »Kreativitet StorStadens Framtid«, Bokförlaget Prisma

Associated Press, nyhetsmeddelande, (7 juni 2011)

Bauer, T K, M Lofstrom, och K F Zimmermann. (2000), »Immigration policy, assimilation of immigrants and natives' sentiments towards immigrants: Evidence from 12 OECD-countries«, *Swedish Economic Policy Review* 7:11–53.

Beckman, L, (2011). »Den rimliga integrationen«, Dialogos förlag.

- Berger, T och G Everaert.** (2010), »Labour taxes and unemployment. Evidence from a panel unobserved component model«, *Journal of Economic Dynamics and Control*, vol. 34, sid. 354-364
- Berger, T och F. Heylen.** (2001), »Differences in Hours Worked in the OECD: Institutions or Fiscal Policies?«, *Journal of Money, Credit, and Banking* 43:1333-69.
- Boarnet, M. G. och W. T. Bogart.** (1996), »Enterprise zones and employment: Evidence from New Jersey«, *Journal of Urban Economics* 40, 198-215.
- Boarnet, Marion C.**(2001). »Enterprise Zones and Job Creation: Linking Evaluation and Practice.« *Economic Development Quarterly* 15, 3:242-254.
- Bondonio, D. och J. Engberg.** (2000), »Enterprise zones and local employment: Evidence from the states' programs«, *Regional Science and Urban Economics* 30, 519-549.
- Bondonio, D. och R.T. Greenbaum.** (2007), »Do local taxes incentives affect economic growth? What mean impacts miss in the analysis of enterprise zones policies,« *Regional Science and Urban Economics* 37, 121-136.
- Borg, Olofsson och Ullenhag** (2011), »Nystartszoner ska lyfta områden«, *Svenska Dagbladet*, 10 mars 2011.
- Borjas, G.** (1998) »To Ghetto or Not to Ghetto: Ethnicity and Residential Segregation.« *Journal of Urban Economics*, v.44 pp.228-253.
- Boverket,** (2010), »Hyror i sverige år 1975 till 2009.«
- Bradshaw, T.** (2006) »How California's enterprise Zones have saved the State from Decline«, *California Chamber of Commerce*, Sacramento, California.
- Breen, R.** (2005) »Explaining Cross-national Variation in Youth Unemployment«, *European Sociological Review* 21:125-134.

Brown, C, John Haltiwanger och Julia Lane. (2006), »Economic Turbulence. Is a volatile economy good for America?«, Chicago och London: Chicago University Press.

Busso, M., J. Gregory, and P. Kline. (2010), »Assessing the incidence and efficiency of a prominent place based policy«, NBER Working Paper No. 16096.

Calmfors, L, Anders Forslund och Maria Hemström. (2001), »Does active labour market policy work? Lessons from the Swedish experiences.« *Swedish Economic Policy Review* 8:61-124.

Carling, K, Bertil Holmlund, och Altin Vejsiu. (2001), »Do Benefit Cuts Boost Job Finding? Swedish Evidence from the 1990s«, *Economic Journal* 111:766-790.

Carlsson, M och D Rooth. (2007), »Evidence of ethnic discrimination in the Swedish labor market using experimental data«, *Labour Economics* 14:716-729.

Carlsson, M. (2010), »Experimental Evidence of Discrimination in the Hiring of 1st and 2nd Generation Immigrants.« *Labour* 24:263-278.

Charlot, S., Claire Dujardin och Florence Goffette-Nagot. (2012), »Assessing French empowerment zones: What role for increasing social segregation?«, mimeo, Université de Grenoble.

Collins, W.J. and R.A. Margo. (2000), »Residential Segregation and Socioeconomic Outcomes: When Did Ghettos Go Bad?«, *Economics Letters* v.69 pp.239-43.

Cutler, D.M. and E.L. Glaeser. (1997), »Are Ghettos Good or Bad?« *Quarterly Journal of Economics* v.112 pp.827-872

Cutler, D.M., E.L. Glaeser and J.L. Vigdor. (2005), »Ghettos and the Transmission of Ethnic Capital.« in *Ethnicity, Social Mobility, and Public Policy: Comparing the US and UK*, Loury, G.T. Modood and S. Teles, eds. Cambridge: Cambridge University Press.

Daveri, F och G Tabellini. (2000), »Unemployment, Growth and Taxation in Industrial Countries«, *Economic Policy* 15:47–104.

Davis, S J. och Magnus Henrekson. (2005), »Tax Effects on Work Activity, Industry Mix and Shadow Economy Size: Evidence from Rich Country Comparisons«, i *Labour Supply and Incentives to Work in Europe*, R. Gómez-Salvador (red.). Cheltenham: Edward Elgar.

de Soto, H. (2000), »The Mystery of Capital – Why Capitalism Triumphs in the West and Fails Everywhere Else«, Basic Books.

Dusim, M. (2011-04-09). »Nystartszoner fungerar inte«, GöteborgsPosten

Ekberg, K. (1995)- Opublicerad presentation vid konferensen »Vad vet vi om rehabilitering«, Linköping 1995

Elvery, J. (2009), »The impact of enterprise zones on residential employment: an evaluation of the enterprise zone programs of California and Florida,« *Economic Development Quarterly* 44-59.

Emmenegger, P, S Häusermann, B Palier, och M Seeleib-Kaiser. (2011), »The Age of Dualization: The Changing Face of Inequality in Deindustrializing Societies«, New York: Oxford University Press.

EU. (2010), »Monitoring tax revenues and tax reforms in EU Member States 2010«, *EUROPEAN ECONOMY* 6 – 2010 European Union

Fertig, M och C M Schmidt. (2001), »First- and second-generation migrants—what do we know and what do people think.« Sid. 179–218 i *Migration policy and the economy: International experiences*, R. Rotte och P. Stein (red.). Neuried: Ars et unitas.

Florida, R. & Tinagli, I. (2004), »Europe in the Creative Age«, Demos

Florida, R. (2006), »Den kreativa klassens framväxt«, Daidalos, Göteborg

Fortin, B, G Lacroix, och S Drolet. (2004), »Welfare benefits and the duration of welfare spells: Evidence from a natural experiment in Canada«, *Journal of Economic Surveys* 20:357–386.

Franzén, M och Eva Sandstedt. (1981), »Grannskap och stadsplanering. Om stat och byggande i efterkrigstiden i Sverige«, Uppsala Universitet, doktorsavhandling.

Fredriksson, P och Bertil Holmlund. (2006), »Improving Incentives in Unemployment Insurance: A Review of Recent Research«, *Journal of Economic Surveys* 20:357-387.

Frølund Thomsen, J P. (2012), »How does Intergroup Contact Generate Ethnic Tolerance? The Contact Hypothesis in a Scandinavian Context«, *Scandinavian Political Studies*:no-no.

Galster, G, Andersson, R., & Musterd, S. (2010), »Who Is Affected by Neighbourhood Income Mix? Gender, Age, Family, Employment and Income Differences«, *Urban Studies* 47:(14) 2915-2944.

Givord, P., Rathelot, R. och P. Sillard. (2011), »Place-based tax exemptions and displacement effects: An evaluation of the Zones Franches Urbaines program«, *CREST Discussion Paper No.* 2011-19.

Glaeser, E.L. and J.D. Gottlieb. (2008), »The economics of place-making policies«, *Brookings Papers on Economic Activity* 1, 155-239.

Glaeser, E. (1997) »Ghettos: The Changing Consequences of Ethnic Isolation«, *Regional Review*, Spring 1997, Federal Reserve Bank of Boston.

Gobillon L., Magnac T. och H. Selod. (2011), »The effect of location on finding a job in the Paris region«, *Journal of Applied Econometrics* 26, 1079-1112.

Gür, T. (1996), »Ekonomiska frizoner. Ett sätt att undkomma statens förlamande hand«, Stockholm, Timbro.

Gwosdz, Krzysztof et al.(2008), »Polish special economic zones: idea versus practice«, *Environment and Planning C: Government and Policy*, 26: 824-840.

Göteborgs Stad. (2010), »Begäran om nationell utredning om system med ekonomiska frizoner i Sverige«, Ställt till Regeringen. Avsändare Göteborgs Stad, 2010-06-08, Dnr 467/10.

Göteborgs Stad: Statistik arbetslösa månadsvis (2011)a

Göteborgs Stad: Statistik socialbidrag månadsvis (2011)b

Hagson, A. (2004), »Stads- och trafikplaneringens paradigm: en studie av SCAFT 1968, dess förebilder och efterföljare«, Doktorsavhandling.

Ham, J. C., Swenson, C., Imrohoroglu, A. and H. Song. (2011), »Government programs can improve local labor markets: Evidence from State Enterprise Zones, Federal Empowerment Zones and Federal Enterprise Community,« *Journal of Public Economics* 95, 779-797.

Hansen, M. (2011), »Op-Ed: Enterprise zones do deliver« på [appeal-democrat.com](http://www.appeal-democrat.com), February 19, 2011. <http://www.appeal-democrat.com/articles/zones>

Hanson, A. (2009), »Local employment, poverty and property-value effects of geographically-targeted tax incentives: An instrumental variable approach«, *Regional Science and Urban Economics* 39, 721-731.

Holmlund, B. (1998), »Unemployment insurance in theory and practice«, *The Scandinavian Journal of Economics* 100:113-141.

Ihlanfeldt, K.R. and D. Sjoquist. (1998), »The spatial mismatch hypothesis: A review of recent studies and their implications for welfare reform«, *Housing Policy Debate* 9, 849-892.

Jacobs, J. (2004; 1961) »Den amerikanska storstadens liv och förfall«, Daidalos, Göteborg

- Jansson, L.** (2011), »Så kan svenska frizoner se ut«, Stockholm, Timbro
- Johansson Heinö, A.** (2011), »Integration eller assimilation? En utvärdering av svensk integrationsdebatt«, Stockholm, Timbro.
- Jörnmark, J.** (2007), »Bostadsrättens segertåg«, rapport, Fastighetsägarna.
- Kain, J.F.** (1968) »Housing Segregation, Negro Employment, and Metropolitan Decentralization«, *Quarterly Journal of Economics* v.82 pp.175-197.
- Karlström, B.** (1996), »Det omöjliga biståndet«, 2 upplagan, SNS Förlag
- Kolko, J och David Neumark.** (Revised January 2010), »Do California's Enterprise Zones Create Jobs? Evidence from California's Enterprise Zone Program«, National Bureau of Economic Research Working Paper 14530
- KTH.** (1960, redigerad av Per Lundin, Tekn Dr KTH, 2010), »Bilstaden – USA visade vägen«, nytvättning av konferensrapport från KTH 1960, Stockholmia Förlag.
- Lemieux, T och K Milligan.** (2008), »Incentive effects of social assistance: A regression discontinuity approach«, *Journal of Econometrics* 142:807–828.
- LO.** (2011), »Anställningsformer år 2011«, LO, Arbetslivsenheten
- Lundin, M och P Skedinger.** (2006), »Decentralisation of active labour market policy: The case of Swedish local employment service committees«, *Journal of Public Economics* 90:775–798.
- Lundin, P.** (2008), »Bilsamhället – ideologi, expertis och regelskapande i efterkrigstidens Sverige«, avd. för teknik och vetenskapshistoria, KTH, doktorsavhandling.
- Lynch, D. and J.S. Zax.** (2011), »Incidence and substitution in Enterprise Zone Programs: The case of Colorado«, *Public Finance Review* 39, 226-255.

- Madon, S.** (2010,) »Sluta särbehandla: om identitetspolitikens återvändsgränd«, Bertil Ohlininstitutets skriftserie #17.
- Mayer, T., Mayneris, F. och L. Py.** (2012), »The impact of urban enterprise zones on plants' location decisions – Evidence from French ZFUs«, mimeo, Sciences Po.
- Milligan, K och M Stabile.** (2007), »The integration of child tax credits and welfare: Evidence from the Canadian National Child Benefit program«, *Journal of Public Economics* 91:305–326.
- Mörk, E.** (2011), »Från försörjningsstöd till arbete – Hur kan vägen underlättas?« Bilaga 11 till Långtidsutredningen 2011.
- OECD.** (2010) »Benefits and wages«, 2007. En sammanställning av försörjningsstödens konstruktion i OECD-länder finns på <http://www.oecd.org/dataoecd/51/18/44495120.xls>
- Oesch, D.** (2010), »What explains high unemployment among low-skilled workers? Evidence from 21 OECD countries«, *European Journal of Industrial Relations* 16:39-55.
- O'Keefe, S.** (2004), »Job creation in California's enterprise zones: A comparison using a propensity score matching model«, *Journal of Urban Economics* 55, 131-150.
- Olson, M.** (1965), »The Logic of Collective Action; Public Goods and the Theory of Groups«, Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Oreopoulos, P.** (2006), »The compelling effects of compulsory schooling : evidence from Canada«, *Canadian Journal of Economics* 39.
- Oreopoulos, P.** (2003), »The Long-Run Consequences of Living in a Poor Neighborhood«, *Quarterly Journal of Economics* v.118 pp.1533-1575.

Paulsson, Gregor Sven Markelius, Uno Åhrén, Gunnar Asplund, Eskil Sundahl, Wolter Gahn, (1931), »Acceptera«, Tidens förlag.

Pettigrew, T F och Linda R. Tropp. (2006), »A meta-analytic test of intergroup contact theory«, Journal of Personality and Social Psychology 90:751-783.

Pierson, P. (2004), Politics in Time: History, Institutions, and Social Analysis. Princeton: Princeton University Press.

Prop. 2009/10:156. Regionalt utvecklingsansvar i vissa län.

Rathelot, R. och P. Sillard. (2008), »Zones Franches Urbaines: Quels effets sur l'emploi salarié et les créations d'établissements?« Economie et Statistique 415, 81-96.

Regeringen, Finansdepartementet. (2011), »Utredning om nystartszoner i stadsdelar med utbrett utanförskap«, Kommittédirektiv, 2011:18.

SCAFT (Stadsbyggnad, Chalmers, Arbetsgruppen för Trafiksäkerhet). (1968), »Riktlinjer för stadsplanering med hänsyn till trafiksäkerhet«, Vägverket och Planverket.

SCBa. (2010), Statistik med inriktning mot demografi. Fördelning efter LUA-område och kön

SCBb. (2010), »Lokala arbetsmarknader – egenskaper, utveckling och funktion«, Örebro:SCB

Schelling, T. (1978). Micromotives and Macrobehavior. New York: Norton.

Schön, L. (2000, 2007), »En modern svensk ekonomisk historia«, »Tillväxt och omvandling under två sekel«, SNS Förlag.

Siwe, M. (1998), Folk, du åtgärdade. Stockholm: Timbro.

Skedinger, P. (2010), Employment Protection Legislation – Evolution, Effects, Winners and Losers: Edward Elgar.

Skedinger, P och Magnus Carlsson. (2011), »Reglering eller diskriminering – vad hindrar etablering?«, *FORES Studie* 2011:4.

Skolverket (2005) »Elever med utländsk bakgrund – en sammanfattande bild«, Beställningsnummer 05:897, Stockholm: Statens Skolverk

Skolverket. (2009), »Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer«, Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2011), »Resursfördelning till grundskolan – rektorers perspektiv«, Rapport 365:2011.

Socialstyrelsen. (2010) »Social rapport 2010«, kapitel 6 »boendesegregation«.

SOU 2007:10. »Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft«, Slutbetänkande av Ansvarskommittén, Stockholm: Fritzes.

SOU 1970:29, samt SOU 1972:55 (Del I och II), »Decentralisering av statlig verksamhet – ett led i regionpolitiken«, Stockholm: Fritzes

SOU (1946, 1947), (Slutbetänkande. D. 1 och D.2) , »Allmänna riktlinjer för den framtida bostadspolitiken, Saneringen av stadssamhällets bebyggelse«, Bostadssociala utredningen

Sund, K, (2009), »Estimating peer effects in Swedish high school using school, teacher, and student fixed effects.« *Economics of Education Review* 28:329-336.

Statskontoret. (2012), »Utvärdering av svenskt bistånd – En översyn av utvärderingsverksamheten«, Statskontoret 2012:17.

Stenberg, A. (2005), »Comprehensive Education for the Unemployed — Evaluating the Effects on Unemployment of the Adult Education Initiative in Sweden.« *Labour* 19:123–146.

SVT. (2011), Webbälla, 2011-08-24: <http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=44490&a=589210>

- Söderlind, J.** (2011) »Handeln bygger staden«, Market förlag.
- Söderlind, J.** (2006), »Tensta från mitt fönster«, (antologi), Stockholmia Förlag.
- Tinagli, I., Florida, R., Ström, P. and Wahlqvist, E.** (2007), »Sweden in the Creative Age«, Department of Human and Economic Geography. School of Business, Economics and Law. Göteborg University. Occasional Papers 2007:2.
- Tuan, Y.** (1977), »Space and place: the perspective of experience«, University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Törnqvist, G.** (2009), »Kreativitet i tid och rum: Processer, personer och platser«, SNS Förlag, Stockholm.
- Uusitalo, R, och Jouko Verho.** (2010), »The effect of unemployment benefits on re-employment rates: Evidence from the Finnish unemployment insurance reform«, Labour Economics 17:643-654.
- van der Klaauw, B och J van Ours.** (2010.) »Carrot and stick: How reemployment bonuses and benefit sanctions affect job finding rates«, IZA DP No 5055.
- von Greiff, C.** (2009) »Lika skola med olika resurser? En ESO-rapport om likvärdighet och resursfördelning«, 2009:5, Fritzes.
- Zenou, Y.** (2008) »How common is integration policy in Europe?« Stockholm University and Research Institute of Industrial Economics.
- Zenou, Y.** (2011), »Nystartszoner löser flera problem«, Svenska Dagbladet, 12 mars 2011.
- Zenou, Y, Åslund, O. och J. Östh.** (2006), »Hur viktig är närheten till jobb för chanserna på arbetsmarknaden?« Ekonomisk Debatt 6, 31-42.
- Åhren, U.** (1942), »Arkitektur och demokrati«.